SKEPTIKKO

Astrologia ja moraali

Grafologia

Steiner-koululaki

Numero ~~8~~ 10 talvi 1991

Jäsenasioista, lehtitilauksista ja muista yhdistyksen toimintaan liittyvistä kysymyksistä pyydetään neuvottelemaan sihteerin kanssa, puh. 90-465234 tai postitse:

Timo Kaitaro
Kontiontie 7 F 51
02110 Espoo

SKEPTIKKO-lehden toimitus: päätoimittaja Hannu Karttunen, muut toimitusneuvoston jäsenet: Matti Virtanen ja Nils Mustelin.

Päätoimittaja, puh. 90-4572709, postiosoite:

Hannu Karttunen
Tieteellisen laskennan palvelu
PL 40
02101 Espoo

ISSN 0786-2571

Sisällys

Kansi: Jussi Parikka

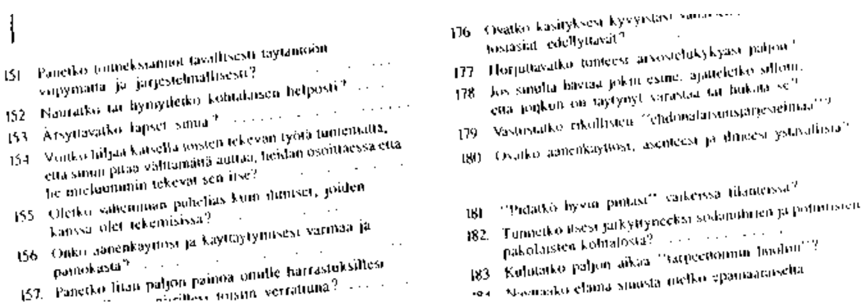
Kaikki tässä lehdessä julkaistut kirjoitukset ovat kirjoittajien omia mielipiteitä, eivätkä edusta toimituksen, Skepsiksen tai CSICOPin virallista kantaa.

HENKILÖSTÖTESTI

Standard Oxford Capacity Analysis

Yrityksissä tehdään päivittäin tuhansia henkilöstövalintoja. Henkilöstötesti on valintoja tukeva apuväline, josta saadaan SELKEÄÄ ja OBJEKTIIVISTA tietoa. Näin on mahdollista hakijoiden keskinäinen vertailu samoin perustein. Henkilöstötestiä käyttämällä estetään ilmeisen väärät valinnat.

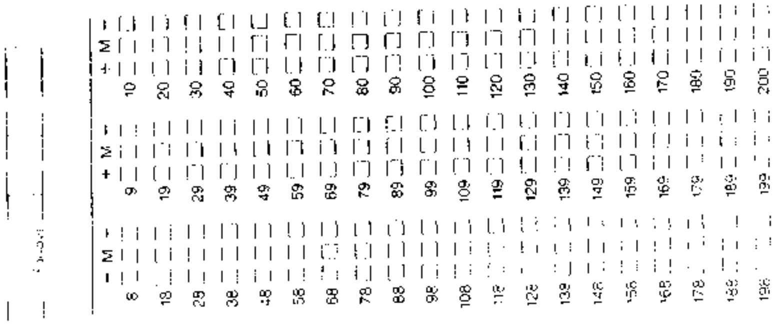
NÄIN KÄYTÄT HENKILÖSTÖTESTIÄ:
Täytä testi oheisten ohjeiden mukaisesti. Vastauslomakkeet voit palauttaa arvioitavaksemme joko telefaxilla tai postitse. Voit myös lähettää henkilön toimistollemme täyttämään testin.

151 Panetko toimeksiannot tavallisesti täytäntöön viipymättä ja järjestelmällisesti?
152 Nauratko tai hymyiletkö kohtalaisen helposti?
153 Ärsyttävätkö lapset sinua?
154 Voitko hiljaa katsella toisten tekevän työtä tuntematta, että sinun pitää välttämättä auttaa, heidän osoittaessa että he mieluummin tekevät sen itse?
155 Oletko [illegible] puhelias kuin ihmiset, joiden kanssa olet tekemisissä?
156 Onko äänenkäyttösi ja käyttäytymisesi varmaa ja painokasta?
157. Panetko liian paljon painoa omille harrastuksillesi [illegible] toisiin verrattuna?

176 Osatko käsityksesi kyvyistäsi [illegible] jostasiat edellyttävät?
177 Horjuttavatko tunteesi arvostelukykyäsi paljon?
178 Jos sinulta häviää jokin esine, ajatteletko silloin, että jonkun on täytynyt varastaa tai hukata se?
179 Vastustatko rikollisten "ehdonalaisuusjärjestelmää"?
180 Osatko äänenkäyttösi, asenteesi ja ilmeesi ystävällisiä?
181 "Pidätkö hyvän pintasi" vaikeissa tilanteissa?
182. Tunnetko itsesi järkyttyneeksi sodanuhrien ja poliittisten pakolaisten kohtalosta?
183 Kulutatko paljon aikaa "tarpeettoman [illegible]"?
184 Näyttääkö elämä sinusta melko epämääräiseltä

Testivastaukset

Tympäisee

Hannu Karttunen

Viime marraskuussa kansainvälisen tiedottamisen neuvottelukunta jätti loppuraporttinsa. Siinä esitettiin, että suomalaisten tulisi parinkymmenen vuoden kuluttua olla parhaiten koulutettuja eurooppalaisia.

Alku näyttää lupaavalta. Steiner-kouluja koskeva laki hyväksyttiin kaikessa hiljaisuudessa. Yliopistoja hätyytellään tulosvastuuseen, minkä seurauksena tutkimus suuntautuu aloille, joista saadaan helposti julkaisuja. Vaikea perustutkimus tulee varmasti kärsimään. Entisen työnantajani, Helsingin yliopiston Observatorion tuntiopetusmäärärahoja on karsittu rajusti. Eihän tähtitiede ole taloudellisesti kannattavaa, joten ei sitä ole syytä tukea. Muutama päivä sitten saimme lukea, että Suomen Akatemian budjetista on leikattu 15 miljoonaa. Tiedekeskus Heureka on ajautunut taloudellisiin vaikeuksiin. Suomeen saatiin tutkijoiden käyttöön yksi supertietokone vasta vuosien uuvutustaistelun jälkeen, vaikka sellainen maksaa vähemmän kuin yksi hävittäjä.

Poliitikot ovat taas yhtä uskottavia kuin verotusta "keventäessään" ja "yksinkertaistaessaan".

On aina piristävää päästä pois tästä ummehtuneesta maasta. Mutta edes virkavapaalle jääminen ei tunnu onnistuvan ilman hämäräperäisiä lieveilmiöitä. Sijaistani haettiin lehti-ilmoituksella muutamia viikkoja sitten, ja välittömästi sain kirjeen Survival Consulting -nimiseltä yritykseltä, joka kaupitteli työhönottotestiä 2500 markan hintaan. Testi sisälsi 200 rastiruutuun -kysymystä. Kysymykset näyttivät jotenkin tutuilta. Ja pienen etsiskelyn jälkeen löytyikin hyvin pienellä painettu

paljastava vihje: copyright, L Ron Hubbard. Mainoksessa testistä käytetään komealta kuulostavaa nimitystä *Standard Oxford Capacity Analysis*. Kysymyksessä ei kuitenkaan ole mikään psykologien tuntema persoonallisuustesti, vaan skientologien käyttämä vakiotesti. Siihen voi vastata ihan miten tahansa: lopputulos on joka tapauksessa se, että uhrille—anteeksi—testattavalle suositellaan skientologien kursseja persoonallisuuden ongelmien korjaamiseksi.

Näistä skientologian testeistä viime aikoina käyty keskustelu Helsingin Sanomien yleisönosastolla viittaa siihen, että testejä on todella, käytetty työntekijöitä valittaessa. Taas herää kysymys: missä on testattavan oikeusturva? Saako kuka tahansa kaupustella persoonallisuustestejä, jotka voivat vaikuttaa ihmisen koko tulevaisuuteen?

* * *

Niin, olen siis lähdössä pois maasta. Siksi lehteen liittyvä kirjeenvaihto onkin toistaiseksi parasta lähettää sihteerille, kunnes seuraavassa lehdessä toisin ilmoitetaan. Jätän nyt myös Skepsiksen hallituksen, jossa olen ollut mukana alusta saakka. Tässä luultavasti pariin vuoteen viimeisessä kirjoituksessani haluan toivottaa menestystä seuraajilleni heidän epäkiitollisessa tehtävässään ja kiittää hitaasti mutta varmasti kasvavaa Skeptikon lukijoiden joukkoa heidän tuestaan terveen epäilyn edistämisessä.

Astrologia, taikausko ja moraali

Nils Mustelin

Skepsiksen Huuhaa-palkinnon 1990 myöntäminen Vantaan kaupungin työväenopistolle "astrologian ja grafologian opettamisesta tieteen valepuvussa" ei tunnu herättäneen niin suurta huomiota kuin edellisen palkinnon antaminen WSOY:lle.

Voimakkaimmin on reagoinut Suomen Astrologinen Seura ry., jonka puheenjohtaja, dosentti Kyösti Tarvainen, luettuaan Helsingin Sanomista Huuhaa-palkinnosta lähetti varsin kiihkeät ja Skepsiksen toimintaa jyrkästi tuomitsevat kirjeet sekä HS:n tiedetoimitukselle että Skepsiksen hallituksen jäsenille. Saatuaan pyynnöstä palkinnon perustelutekstin Tarvainen lähetti Skepsikselle vielä toisen kirjeen, joka sekin oli täynnä erilaisia syytöksiä.

Olisimme mielellämme julkaisseet jommankumman Tarvaisen Skepsikselle lähettämistä kirjeistä tai yhteenvedon niistä *Skeptikko*-lehdessä, mutta siihen Tarvainen ei suostunut. Nämä kirjeet sisältävät kuitenkin sen verran mielenkiintoisia väitteitä ja näkemyksiä, että haluamme välittää ainakin välähdyksiä niistä lukijoillemme ja esittää niistä muutamia huomautuksia.

Astrologia: kokemusperäinen tiede?

Tarvaisen mukaan astrologia on kokemusperäinen tiede - jopa "kokemusperäisen humanistisen tutkimuksen suuria saavutuksia". Sen tähden Skepsis osoittaa "täydellistä tietämättömyyttä" liittämällä siihen sellaisia määreitä kuin *valetiede, uskomus* ja *taikausko.*

Väitteensä tueksi Tarvainen menee jopa 3000 vuotta taaksepäin menneisyyteen ja viittaa tunnettuun tosiasiaan, että vanhat babylonialaiset ahkerasti kirjasivat tähtitaivaan ilmiöt rinnakkain maanpäällisten tapahtumien kanssa. Jos tämä kirjanpitotoiminta olisi johtanut myönteisiin tuloksiin - eli jos selviä yhteyksiä olisi löydetty - astrologialla olisi kieltämättä vankka kokemusperäinen pohja.

Tarvainen väittää, että nimenomaan näin kävikin, että "suuresta havaintomäärästä - kiteytyi ja abstrahoitui myös oikeiksi, pysyviksi osoittautuneita korrelaatioita ja käsitteitä".

Itse asiassa riittäisi se, että nämä "vanhat ja viisaat nerot" olisivat löytäneet edes yhden pätevän astrologisen tulkintasäännön. Muinaiset astrologithan eivät piiloutuneet ihmismielen tutkimattomien salaisuuksien taakse, vaan heidän ennusteensa koskivat hyvinkin konkreettisia asioita. Sen tähden babylonialaisten löytämä astrologinen yhteys olisi meidän aikamme tilastollisin menetelmin ilman mitään vaikeuksia todettavissa.

Mitä ovat sitten tilastollisia ja muita tieteellisiä menetelmiä käyttäneet astrologian tutkijat löytäneet? Mitä sanovat esimerkiksi Tarvaisen itse mainitsemat tiedemiehet Hans J. Eysenck, Michel Gauquelin ja Geoffrey Dean astrologian paikkansapitävyydestä?

* * *

Tunnetun (mutta myös kiistanalaisen) psykologin **Hans J. Eysenckin** käsitys astrologiasta ilmenee selvästi kirjasta *Astrology: Science or Superstition?,* jonka hän on kirjoittanut yhdessä kolleeganska David K.B. Niasin kanssa (1982). Käytyään läpi suuren määrän sekä omia että muiden tutkimuksia, Eysenck ja Nias esittävät seuraavan johtopäätöksen:

> Mitkään riittävän suuriin otoksiin perustuvat huolellisesti tehdyt tieteelliset tutkimukset, joiden validiteetti on riittävän yksityiskohtaisen raportoinnin perusteella voitu todeta ja joita on sitten pystytty toistamaan, eivät ole antaneet tukea perinteisen astrologian uskomuksille.

Mahtavatko myös Eysenck ja Nias osoittaa "täydellistä tietämättömyyttä astrologian kokemusperäisestä historiasta" käyttämällä astrologian väitteistä sanaa uskomukset (beliefs)?

* * *

Michel Gauquelin, joka on Tarvaisen omin sanoin "astrologian tilastollisen tutkimuksen pioneeri", mainitaan usein astrologipiireissä tutkijana, joka on tieteellisin menetelmin todistanut astrologian oikeaksi. Tämä perustuu Gauquelinin löytämään ns. Mars-ilmiöön, jonka mukaan huippu-urheilijan syntymähetkellä Mars-planeetan asema horisontin suhteen tilastollisesti poikkeaisi hieman sattumasta.

Mars-ilmiöstä on kuitenkin todettava, että Gauquelinin raportoimat korrelaatiot ovat aivan liian pieniä ollakseen käyttökelpoisia, ja lisäksi muiden tutkijoiden yritykset löytää vastaavia yhteyksiä muita urheilijaotoksia käyttäen ovat johtaneet hyvinkin ristiriitaisiin tuloksiin. Mikäli Mars-ilmiö osoittautuisi kiistattomasti oikeaksi, tämä olisi tietysti äärimmäisen mielenkiintoinen asia, mutta on hyvin kyseenalaista antaisiko tämä ilmiö edes silloin selvää tukea perinteisen astrologian tulkintasäännöille. Tietyt astrologit - myös Suomessa - pitävät lisäksi kaikkia yrityksiä tutkia yhden eristetyn astrologisen tekijän vaikutusta persoonallisuuteen mielettöminä ja jopa astrologian pilkkana.

Mutta myös ne astrologit, jotka ylistävät Gauqueliniä astrologian paikkansapitävyyden todistajana, vaikenevat yleensä hänen muista tutkimustuloksistaan. Jo kirjassaan *The Cosmic Clocks* (1967) Gauquelin toteaa:

> Kaikki astrologien yritykset puolustaa perusväitettään, jonka mukaan tähtien liikkeistä voidaan ennustaa tulevia tapahtumia, ovat epäonnistuneet. Tilastolliset tutkimukset ovat peruuttamattomasti kumonneet vanhat väitteet: luvut puhuvat vääristelemätöntä kieltä eivätkä jätä epäilylle sijaa. Ken väittää ennustavansa tulevaisuutta katsomalla tähtitaivasta, petkuttaa joko itseään tai muita.

Tietääkseni Gauquelin on tänään, runsaasti 20 hyvin ahkeraa vuotta myöhemmin, edelleen sillä kannalla, että kaikki joko eläinradan merkkeihin tai planeettojen välisiin kulmiin (aspekteihin) liittyvät astrologiset tekijät ovat täysin vailla merkitystä.

* * *

Geoffrey Dean, joka Tarvaisen mukaan "tuntee tehdyt tilastolliset tutkimukset paremmin kuin kukaan toinen", esiintyi luennoitsijana Skepsiksen lokakuussa 1989 järjestämässä kansainvälisessä seminaarissa. Hänen loistavasta luennostaan on jo aikaisemmin kerrottu tämän lehden lukijoille (Mustelin 1989).

Skepsikselle laatimassaan tiivistelmässä Dean (1989) toteaa mm., että astrologisten tekijöiden ja ihmisten käyttäytymisen (human behaviour) väliset korrelaatiot luotettavien tutkimusten perusteella eivät voi olla suurempia kuin korkeintaan 0,05. Tämä koskee sekä yksittäisiä astrologisia tekijöitä koskevia tutkimuksia että sellaisia, joissa tähtikarttaa käsitellään kokonaisuutena.

Nämäkin korrelaatiot ovat aivan liian pieniä ollakseen käytännössä käyttökelpoisia, toteaa Dean edelleen, ja lisäksi on jopa mahdollista, että ne ovat vain näennäisiä eli kontrolloimattomien ei-astrologisten muuttujien aiheuttamia harhoja! Geoffrey Deanin ainutlaatuisen laajoihin tietoihin perustuva johtopäätös on siis astrologian kannalta varsin masentava: empiiriset tutkimukset eivät ole tähän asti onnistuneet kiistattomasti osoittamaan edes äärimmäisen heikon astrologisen vaikutuksen olemassaoloa...

* * *

Tarvaisen yritys antaa astrologialle kokemusperäisyyden leima vetoamalla tutkijoihin, jotka ovat osoittaneet astrologisten väitteiden olevan perättömiä, on psykologisesti mielenkiintoinen ja tuntuu vahvistavan sitä, että "totuuden" omaava ihminen pystyy tulkitsemaan kielteisimmätkin havainnot oman vakaumuksensa tueksi. Lisäksi Tarvainen (1990) on muualla selvästi näyttänyt, että hän astrologian "kokemusperäisyydellä" pikemmin tarkoittaa eräänlaisen subjektiivisen vakuuttuneisuuden saavuttamista kuin varsinaista empiiristä näyttöä. Samalla kun hän korostaa nykyastrologian "psykologista" suuntausta, hän osoittaa täydellistä tietämättömyyttä niistä kognitiivisen psykologian avulla selvitetyistä prosesseista, joiden nojalla myös väärään tähtikarttaan perustuva astrologinen tulkinta aina tuntuu "osuvan", jos osapuolet ovat vakuuttuneita tulkintamenetelmän mielekkyydestä. Koska tällainen naiivi suhtautuminen ihmismielen toimintaan tuntuu olevan monille valetieteiden edustajille yhteinen piirre, siihen on syytä palata myöhemmin.

Tieteen suurin saavutus on ehkä ollut oivallus, että maailmankaikkeus toimii kausaalisesti - että pystytään selittämään ja ennakoimaan tapahtumia analysoimalla syy-seuraus-ketjuja. jos horoskoopit ja muut astrologiset ennusteet kohdistuisivat ainoastaan ihmisen luonteenpiirteisiin hänen syntymätähtikarttansa valossa, voitaisiin ainakin hypoteettisesti olettaa, että planeetat vaikuttaisivat vastasyntyneen vauvan herkkään hermostoon jollakin tuntemattomalla mutta silti kausaalisesti toimivalla tavalla, esimerkiksi vahvistaen tai heikentäen tiettyjä geneettisen perimän aiheuttamia ominaisuuksia. Tarvainen on itse viitannut tähän mahdollisuuteen (1990).

Mutta horoskooppeja ei suinkaan laadita vain yksilöille vaan myöskin esimerkiksi valtioille ja muille yhteisöille, jopa Suomen Astrologiselle Seuralle (Eklund 1984)! Nuori suomalainen ammattiastrologi Timo Luotonen, joka luennoi Vantaan kaupungin työväenopistossa, on esimerkkinä astrologian hämmästyttävästä selitysvoimasta tuonut esille New Yorkin kaupungin lempinimen Iso Omena (The Big Apple). Kaupungin syntymähetkellä Jupiter ja Venus olivat konjunktiossa, Jupiter edustaen mm. isoa kokoa ja Venus mm. omenaa... Viime syksyn ensimmäisellä luennolla Vantaan työväenopistossa Luotonen väitti myös, että henkilön suhtautuminen eri maihin voidaan selvittää asettamalla hänen syntymäkarttansa tavallisen kartan päälle, vetämällä viivat keskipisteestä eri planeettojen läpi ja katsomalla mihin maihin ne osuvat!

Oppirakennelma, joka mahdollistaa tällaisia tulkintoja, on täysin sanoutunut irti tieteellisestä ajattelusta ja takertuu edelleen keskiajalla vallinneeseen käsitykseen, että universumin perimmäinen toimintaperiaate on ns. maaginen vastaavuus. Toinen nimi maagiseen vastaavuuteen uskomiselle on - taikausko.

Skeptikkojen moraali - ja astrologien

Jos Tarvaisen kirjeiden pääteema on pateettinen yritys puolustaa astrologian tieteellisyyttä ja kokemusperäisyyttä, niiden sivuteema on vaahtoava moraalinen närkästys. Skepsiksen toiminta yleensä ja erityisesti Huuhaa-palkintomme rinnastetaan Itä-Euroopan kaatuneiden diktatuurien turvallisuuspoliisien mene-

telmien kanssa. Skepsis yrittää toimia ajatuspoliisina ja tukehduttaa itselle vieraita ajatuksia; Skepsis haluaa estää ihmisiä opiskelemasta astrologiaa; Skepsis harjoittaa länsimaiselle sivistykselle vierasta toimintaa...

Yhdestä asiasta olen Tarvaisen kanssa täysin samaa mieltä: vapaa tiedonvälitys on länsimaisen kulttuurimme peruskiviä. Sen tähden Skepsis onkin aina kunnioittanut sananvapautta ja esimerkiksi ensimmäisen Huuhaa-palkinnon perustelutekstissä korostanut, ettei sensuuria missään muodossa voida hyväksyä. Mutta ilmeisesti Tarvainen haluaa rajoittaa sananvapautta siten, että astrologian levittäminen on täysin hyväksyttävä kun taas astrologiaan kohdistuvan kritiikin esittäminen on länsimaiselle sivistykselle vierasta "holhousmentaliteettia".

Sananvapauteen on kuitenkin myös kytketty moraalinen vastuu, esimerkiksi siitä, että kansalaisille annetaan oikeat tavaraselosteet. Myöntäessämme ensimmäisen Huuhaa-palkintomme WSOY:lle emme halunneet esittää mitään kieltoja, mutta halusimme julkisesti kysyä miksi yleisön luottamusta nauttiva ja kulttuuriperinteitä vaaliva kustantaja haluaa julkaista uskomattoman määrän roskakirjoja, kun asiallisista ja kiehtovista tietokirjoista on huutava pula. Ja erityisesti halusimme kysyä, onko sopusoinnussa länsimaisen kuluttujavalistusperiaatteiden kanssa markkinoida kaikenlaisia outoja uskomuksia tieteen valepuvussa.

Viimeksi mainittu kysymys koskee myös Vantaan työväenopistolle myönnettyä Huuhaa-palkintoa. Mutta tähän palkintoon kytkeytyy myös tärkeä kysymys yhteiskunnan vastuusta siitä, mihin tarkoituksiin veronmaksajien rahat käytetään.

* * *

Astrologian sisällyttämistä työväenopistojen opetusohjelmiin Tarvainen puolestelee seuraavasti: "Sivistysvaltion periaatteisiin kuuluu kuitenkin se, että ihmisellä on oikeus saada tietoa varallisuudesta riippumatta." Toisin sanoen: yhteiskunnalla ei ole ainoastaan oikeus vaan jopa velvollisuus tukea astrologian opetusta taloudellisesti, esimerkiksi järjestämällä työväenopistoissa ilmaisia astrologian kursseja.

Olisi mielenkiintoista tietää, onko Tarvainen tällä linjalla vain sen tähden, että hän on itse vakuuttunut juuri astrologian tieteellisyydestä, vai olisiko hän valmis puoltamaan yhteiskunnan tukea myös sellaiselle opetukselle, jonka hän tietää olevan räikeässä ristiriidassa meidän aikamme tutkimustulosten kanssa?

Kuvitelkaamme esimerkiksi, että *The International Flat Earth Society'n* suomalaisen kannattajayhdistyksen jäsenet haluaisivat Suomessakin levittää oppia, jonka mukaan maa ei ole pyöreä vaan litteä kuin pannukakku. Siihen heillä olisi tietysti sananvapauden nimissä oikeus. Mutta katsooko Tarvainen, että vaikkapa Taka-Mämmilän työväenopisto olisi velvollinen järjestämään yhdistyksen ehdottaman luentosarjan, joka opiston ohjelmassa luokiteltaisiin "geologiaan ja kosmologiaan" kuuluvaksi ja josta kerrottaisiin esimerkiksi:

> Jo vanhat ja viisaat babylonialaiset olivat systemaattisten havaintojen perusteella tulleet vakuuttuneiksi siitä, että maa on litteä, ympyränmuotoinen levy. Viime vuosikymmeninä mm. avaruusluotaimien avulla suoritettu geologinen tutkimus onkin selvästi osoittanut, että aikaisemmin vallinnut käsitys, jonka mukaan maa olisi pallonmuotoinen, on täysin virheellinen. Oppi litteästä maasta on siis ikivanha, kokemusperäinen tutkimusala, joka nykygeologian tietoihin yhdistettynä avaa uudenlaisia näkemyksiä niin matkailuun kuin maailmankaikkeuden rakenteeseenkin.

Ei ole mahdotonta, että tällaisesta kurssista tulisi valtava menestys - että Taka-Mämmilän suurin sali olisi joka viikko tupaten täynnä ihmisiä, jotka ahmisivat tätä oppia "suuremmalla tietämisen riemulla kuin minkään muun tiedonalan kohdalla".

Silti rohkenen väittää, ettei olisi länsimaisen sivistyksen vastainen teko vaan pikemmin länsimaisen sivistyksen edellyttämä moraalinen velvollisuus kiinnittää julkisuuden huomiota siihen, että kansalaisia jymäytetään väärillä tiedoilla ja veronmaksajien rahoja käytetään lievästi sanoen kyseenalaisiin tarkoituksiin. Skepsiksen puheenjohtajana suosittelisin Huuhaapalkinnon myöntämistä kurssin järjestäjille - jopa sillä uhalla, että ko. yhdistyksen puheenjohtaja jälkeenpäin syyttäisi minua

sekä tieteen periaatteiden pilkkaamisesta että länsimaisen sivistyksen vastaisesta holhousmentaliteetista...

* * *

Skepsiksen toimintaperiaatteisiin on aina kuulunut julkisuus. Tiedotimme Huuhaa-palkinnosta lehdistölle, ja tietysti postitimme itse palkintodiplomin perusteluineen Vantaan kaupungin työväenopiston rehtorille.

Suomen Astrologinen Seura ei tunnu kannattavan tätä periaatetta, kuten ilmenee jo siitä, että Skepsis ei saanut lupaa julkaista hänen kirjeitään. Hiljattain olen kuitenkin saanut tästä salailumentaliteetista vielä hämmästyttävämmän esimerkin. Tämän vuoden alussa Kyösti Tarvainen lähetti pitkät valituskirjeet Tähtitieteellinen yhdistys Ursalle, joka julkaisi Skepsiksen toimittaman kirjan *Paholaisen asianajaja*, sekä Tieteellisten seurain valtuuskunnalle, joka valitsi saman kirjan yhdeksi vuoden 1989 tiedekirjoista. Valituksen lähtökohta on minun kirjoittamani luku *Astrologian oudot maailmat,* joka Tarvaisen mukaan "loukkaa niin räikeästi tieteellisyyden periaatteita, että yhtäkään tällaista lukua ei voi sisältyä kirjaan, joka nimetään vuoden tiedekirjaksi".

Sinänsä on tietysti mielenkiintoista, että Suomen Astrologisen Seuran puheenjohtaja tällä tavalla yrittää vaikuttaa arvovaltaisiin kulttuuri-instituutioihin - ilmeisesti edes ajattelematta, että hän itse syyllistyy siihen, mistä hän syyttää Skepsistä, ja omien kriteeriensä mukaan toimii "ajatuspoliisina"! Mutta masentavaa tässä yhteydessä on se, että Tarvainen ei vaivautunut lähettämään minulle kopioita näistä kirjeistä, eikä millään muullakaan tavalla informoinut minua niistä. Ne tulivat tietooni vastaanottajien eikä lähettäjän toimesta.

Johtuuko tämä ero skeptikkojen ja astrologien moraalikäsitysten välillä siitä, että skeptikot haluavat myös riitatilanteissa pitää kiinni tieteellisen keskustelun edellyttämästä avoimuudesta ja julkisuudesta, kun taas astrologit okkultistisen opin eli salatieteen harjoittajina mieluummin toimivat hämärän peitossa?

Kirjallisuutta

Dean, G. (1989), *The Case for Astrology* (Prepared for the SKEPSIS seminar on the paranormal, Helsinki Oct 1989. Based on a paper presented to the First International Congress on Geo-Cosmic Relations, Amsterdam May 1989), ei julkaistu.

Eklund, E. (1984), Suomen Astrologisen Seuran tähtikartasta, *Suomen Astrologisen Seuran 20-vuotisjulkaisu,* 24-27.

Eysenck, H.J., Nias, D.K.B. (1982), *Astrology: Science or Superstition?* Maurice Temple Smith Ltd. (Penguin Books 1984).

Cauquelin, M. (1967), *The Cosmic Clocks,* Henry Regnery Company, Chicago.

Mustelin, N. (1989), Astrologiasta vilkas keskustelu Skepsiksen seminaarissa, *Skeptikko* 5 (syksy 1989), 21-23.

Tarvainen, K. (1990), Astrologian kokemusperäisestä vakuuttavuudesta, *Astro Logos* 9, (kesäkuu 1990), 53-71.

Eduskunta hyväksyi Steiner-koululain

Skeptikkoa siteerattiin täysistunnossa

Matti Virtanen

Eduskunta hyväksyi ennen joulua lopullisesti lain, joka sallii valtionapujen myöntämisen yksityisille Steiner-kouluille. Laki hyväksyttiin pitkien keskustelujen jälkeen selvällä ääntenenemmistöllä; laki vaihtoehtokoulujen valtionavuista kuului hallituspuolueiden tärkeysjärjestyksessä toisen luokan asioihin, mutta sen läpimenosta "oli sovittu". Vaalien lähestyessä ryhmäkuri pitää.

Pitkä eduskuntakäsittely teki kuitenkin kansanedustajille selväksi, että Steiner-kouluista on olemassa muutakin tietoa kuin sitä yleistä hyminää, jonka mukaan kyseiset oppilaitokset ovat erityisen taiteellisia ja luovia ja siksi kaikin tavoin valtion tuen tarpeessa.

Keskustelu ei kuitenkaan kääntänyt parlamentaarikoiden äänestyssormia, ei vaikka edellisen Skeptikko-lehden pääkirjoituksessa moitittiin lakia yksipuoliseksi. Pääkirjoitusta laatiessaan Skepsiksen puheenjohtaja Nils Mustelin tuskin kuvitteli, että hänen kannanottoaan luettaisiin eduskunnassa, mutta niin vain kävi. Kristillisen liiton Esko Almgren luki sitä vieläpä täysistunnon kolmannessa käsittelyssä ääneen koko eduskunnalle, ja pitkästi, joten Mustelinin kanta ainakin oli useimpien edustajien tiedossa.

Joidenkin mielestä saattaa olla outoa, että Mustelinia siteerasi kristillisen liiton kansanedustaja. Asiaa on kuitenkin turha kummastella: kristillisille piireille steinerilaisuus edustaa saatanallista salaoppia, jonka vastustamista tärkeämpää asiaa tuskin maailmasta löytyykään. Heille kysymyksessä on jonkinlainen sota, ja sodassa kaikki keinot ja liittoutumat ovat sallittuja.

Almgren lainasi muuten myös maan pahamaineisinta liberaaliteologia, eksegetiikan professori Heikki Räisästä.

Almgren ryyditti sanomaansa kertomalla esimerkin lapsesta, joka oli osannut lukea mainiosti mennessään Steiner-kouluun, mutta oli menettänyt taitonsa käytyään koulua jonkin aikaa. Puheen propagandistiset ansiot olivat kiistattomat, mistä osoituksena oli myös se, että tusinan verran Steiner-koulujen ystävää katsoi tarpeelliseksi käyttää vastauspuheenvuoron. (Puheen suurin vika oli tietysti se, että Almgren mainitsi Mustelinin, mutta ei sanonut missä lehdessä tämän kirjoitus oli julkaistu. Ehkä Skeptikko-sanan sanominen maistui happamalta.)

Almgren ei kuitenkaan vaatinut Steiner-koulujen kieltämistä, vaikka sitä olisi voinut johdomukaisuuden vuoksi odottaa. Hänen vaatimuksensa oli, että kristillisille yksityiskouluille ja kielikouluille pitäisi myöntää samanlainen mahdollisuus päästä nauttimaan valtionosuuksista kuin Steiner-kouluille. Kun eduskunta ei suostunut tekemään sellaista muutosta lain toisessa käsittelyssä, Almgren ehdotti koko lain hylkäämistä. Sen esityksen taakse hän sai lopulta vain parinkymmenen edustajatoverinsa äänet.

Almgrenin sytyttämässä keskustelussa toistui pari teemaa: Edustajat eivät ymmärtäneet, miksi steinerilaisuus ja kristinusko pitäisi asettaa vastakkain. (Tyypillistä sielunvihollisen aliarviointia.) Ja toiseksi he eivät ymmärtäneet, miten pedagogisten vaihtoehtojen edistäminen parantuisi hylkäämällä valtionapu Steiner-kouluilta sillä perusteella, että sitä ei myönnetä kristillisillekään kouluille. Tämän kannan esitti selkeästi mm. kokoomuksen Tapio Holvitie.

Vasemmistopuolueiden asenne oli mielenkiintoinen. Sitä edusti puhtaimmillaan sivistysvaliokunnan varapuheenjohtaja, vasemmistoliiton Heli Astala. Hän oli torjunut valiokunnassa onnistuneesti kaikki yritykset laajentaa lain piiriä muihinkin vaihtoehtokouluihin sillä perusteella, että eihän nyt kristillisiä kouluja pidä tukea. Astalan mielestä Steiner-pedagogiikka on osoittanut erinomaisuutensa: "Steiner-koulut - - ovat kyenneet vahvistamaan luovuutta, yhteisöllisyyttä, sosiaalisuutta, yhteistyötä kilpailun sijaan sekä kodin ja koulun yhteistyötä." Vasemmiston toisinajattelijaksi paljastui tässä(kin) asiassa Sdp:n

Heikki Rinne, joka tiesi peruskoulun edistäneen täsmälleen samoja asioita kuin Astalan ihannekoulu.

Vihreät olivat tietysti Steiner-koulujen puolella. Pekka Haavisto sanoi, että niiden "tekeminen tavallaan lailliseksi" on perusteltua, koska ne sattuvat olemaan melkein ainoat toimivat vaihtoehtokoulut. "Ne ovat ne koulut, joiden eteen vanhemmat ja opettajat ovat tehneet työtä." Vihreät olisivat toki sallineet muidenkin vaihtoehtokoulujen tukemisen, mutta kun se ei vasemmiston jääräpäisyyden vuoksi onnistunut, piti tyytyä tähän.

Monet edustajat harmittelivat sitä, että eduskunta jätti muut vaihtoehtokoulut oman onnensa nojaan. Itsekin Steiner-koulua käynyt kokoomuksen Kalevi Lamminen huomautti, että ranskalainen ja venäläinen koulu ovat valtion kouluja, mutta saksalainen ja englantilainen koulu ovat yksityisiä eivätkä siten nauti valtion tukea. Hänen mielestään "tässä on melkoinen hedelmäkeitto". Almgren tiesi lisätä tähän, että saksalainen ja englantilainen koulu saavat kyllä harkinnanvaraista tukea valtion budjetista, vaikka eivät saa varsinaista valtionosuutta.

Kokoomuksen Ben Zyskowicz kertoi ehkä selkeimmin, mistä lain käsittelyssä oli kysymys. "Sosiaalidemokraattien vastustuksen vuoksi ei ollut realistista aikaansaada sitä vaihtoehtoa, jossa laaja-alaisesti mm. kristillisten vaihtoehtokoulujen asema olisi samalla tavalla pystytty järjestämään kuin steinerkoulujen asema. Tässä tilanteessa pidimme parempana - - , että saisimme edes Steiner-koulujen ongelman hoidettua ja pääsisimme tällä tavoin eteenpäin."

Ehkä koko keskustelun nasevimman mielipiteen esitti kuitenkin Heikki Rinne, joka näytti oivaltaneen, mihin steinerilaisuuden yksipuolinen suosiminen saattaa johtaa: "Valtiolla ei ole minun mielestäni minkäänlaista velvollisuutta ruveta taikauskoa tukemaan - -. Jokainen harrastakoon menninkäisiä ja tonttuja ja kaikkia muita harrastuksenaan - ei siinä mitään, se on ihan kiva. - - Uskoohan tonttuihin suurin osa lapsista Suomessa, mutta ei silti mitään valtion tukitoimia tällaiseen suunnata."

Almgrenin yritys erottaa Mustelinin avulla - steinerilainen hengentiede sekä tieteestä että kristillisestä uskosta epäonnistui siis pahan kerran. Eduskunta ei suostunut hyväksymään sitä,

että valtion tuen myöntäminen toistaiseksi vain yhdelle vaihtoehtoiselle koulutyypille olisi vahingollista. Onhan yleinen tavoite nyt se, että pedagogiikan kaikkien kukkien pitäisi saada kukkia huonoksi väitetyn peruskoulun rinnalla. Kaikki Steiner-koulut olisivat joka tapauksessa tulleet valtionavun piiriin ennemmin tai myöhemmin.

Uuden vaihtoehtokoululain vaikutuksia voidaan nähdä vasta myöhemmin tänä ja ensi vuonna. Aloite on nyt kuntien käsissä: niillä on mahdollisuus ottaa alueellaan toimivia Steiner-kouluja valtionosuusjärjestelmän piiriin. Vauhdikkaimmat ovat jo panneet toimeksi. Jyväskylän kaupunginhallitus päätti helmikuun alussa ehdottaa valtuustolle, että sikäläinen 120 oppilaan Steiner-koulu otettaisiin osaksi kunnan koulutointa. Poliittinen rintamalinja ei ollut sama kuin eduskunnassa, koska kaupunginhallituksen vasemmistoliittolainen edustaja äänesti ehdotusta vastaan yhdessä kristillisen liiton ja Smp:n edustajan kanssa.

Kuntien asenteet poikkeavat varmasti toisistaan paljonkin, eivätkä Steiner-koulutkaan ole kaikki samanlaisia. Väittely on yhä kesken, ja sen syventämiseksi kaivataan lisää tietoa. Selvittämättä on edelleenkin mm. se, millä tavalla antroposofinen hengentiede vaikuttaa Steiner-koulujen opetukseen. Jos omalla paikkakunnallanne alkaa näkyä tonttuja ja menninkäisiä, ottakaa yhteyttä omaan kansanedustajaanne - ja Skeptikon toimitukseen.

Voiko persoonallisuutta arvioida käsialan perusteella?

Katsaus grafologian toimivuutta arvioiviin tutkimuksiin

Timo Kaitaro

Grafologiaa käsitteleviä tutkimuksia on tehty varsin runsaasti, joten seuraava katsaus ei pyri kattamaan niitä kaikkia. Olen rajoittunut uusimpiin tutkimuksiin, joita olen löytänyt viimeaikaisista tieteellisistä aikakausjulkaisuista. Etsinnässä käytin hyväkseni *Psychological Abstracts* -julkaisua sekä jo löytämieni tutkimusten tai katsausten lähdeluetteloita. Hyvä aihetta käsittelevä käsikirja on Baruch Nevon (1986) toimittama *Scientific Aspects of Graphology,* jonka sisältämät artikkelit tarjoavat asiallisen ja monipuolisen katsauksen käsialaa koskeviin tutkimuksiin. Teoksessa on esitelty sekä kriittisen myönteisiä että kielteisiä kantoja grafologiasta teoreettisten ja metodologisten pohdintojen sekä tutkimusten valossa.

Vanhempien, vuosina 1933-1960 tehtyjen tutkimusten osalta viittaan Fluckigerin, Trippin ja Weinbergin (1961) kirjoittamaan katsaukseen. Kyseisen katsauksen tekijät totesivat tutkimusten rajoittuneen yleensä helposti mitattaviin ja kvantifioitaviin yksittäisiin käsialan piirteisiin. Tällaisilla yksittäisillä piirteillä ei kuitenkaan monien grafologien mukaan ole pysyviä merkityksiä, vaan tulkinta voi vaihdella kontekstin mukaan. Näin ollen katsauksen tekijät toteavat, että niitä laadullisia piirteitä, jotka grafologisen teorian kannalta olisivat tärkeimpiä, on tutkittu vähiten. Näin suuri osa grafologisesta teoriasta on jäänyt vaille tutkimuksellista vahvistusta.

Seuraavassa tarkastellaan nimenomaan tutkimuksia, jotka pyrkivät arvioimaan grafologian ns. validiteettia. Menetelmää

kutsutaan validiksi, jos se mittaa sitä, mitä sen väitetään mittaavan. Tämä erotetaan ns. reliabiliteetista, joka tarkoittaa sitä luotettavuutta, jolla menetelmä antaa saman tuloksen eri mittauskerroilla. Tutkimuksissa on yleensä pyritty löytämään tilastollisia yhteyksiä eli korrelaatioita käsialan piirteiden tai grafologisten arvioiden sekä näistä ennustettavien persoonallisuuden piirteiden, työmenestyksen tai muiden kriteerien välillä.

Grafologiasta tehdyt tutkimukset voi karkeasti jakaa kahteen ryhmään: toisissa on pyritty korreloimaan yksittäisiä käsialan piirteitä yksittäisiin persoonallisuuden piirteisiin. Toisissa taas on pyritty korreloimaan grafologin käsialasta saamaan kokonaiskuvaan perustuvia tulkintoja johonkin kriteeriin. Ensin mainittua lähestymistapaa voidaan tietenkin pitää empiirisempänä (Furnham 1988), ainakin jos kallistutaan positivistiseen tieteenfilosofiaan päin. Tällaisen analyyttisen lähestymistavan puutteet ovat kuitenkin ilmeisiä. Näistä keskeisin lienee sitoutuminen piirreteoreettiseen näkemykseen persoonallisuudesta. Piirreteorioissa oletetaan, että persoonallisuus muodostuu erillisistä ja tilanteesta toiseen vakioisina pysyvistä persoonallisuuden piirteistä. Tämä oletus on viime aikoina etenkin kognitiivisesti orientoituneen persoonallisuustutkimuksen taholta asetettu kyseenalaiseksi. Ja vaikka tällaisia piirteitä olisikin, ei niillä välttämättä tarvitse olla mitään yhteyttä käsialan piirteisiin.

Tutkimuksia, joissa lähdetään liikkeelle yksittäisistä käsialan piirteistä, voisi Furnhamin (1988) tavoin kutsua analyyttisiksi ja kokonaistulkintaan nojaavia holistisiksi. Näitä vaihtoehtoisia tutkimusstrategioita tarkastellaan seuraavassa erikseen omien otsikoidensa alla. Erilliseksi ryhmäksi olen ottanut ne harvat löytämäni tutkimukset, joissa on selkeä teoreettinen tausta käsialan ja persoonallisuuden välillä olevien yhteyksien selittämiseksi.

Analyyttiset korrelaatiotutkimukset

Joissakin tutkimuksissa on siis pyritty korreloimaan käsialan yksittäisiä piirteitä niihin persoonallisuuspiirteisiin, joihin näiden on oletettu liittyvän. Edellä totesin tällaisen lähestymistavan

pohjautuvan piirreteoreettiseen näkemykseen persoonallisuudesta, joka lähtökohtana on jo sinänsä ongelmallinen. Tällaisilla tutkimuksilla on kuitenkin merkitystä, silloin kun halutaan arvioida niiden grafologisten teorioiden pätevyyttä, jotka nojautuvat itse piirreteoreettisiin näkemyksiin olettamalla yhteyksiä persoonallisuuden piirteiden ja käsialan piirteiden välillä.

Analyyttisia korrelaatiotutkimuksia on hallinnut Eysenckin kehittämän psykometrisen persoonallisuusinventaarin käyttö. Kyseessä on tilastomatemaattisten menetelmien avulla kehitetty kyselykaavakkeen tyyppinen testi. Eysenckin testi on luotettavana pidetty ja paljon tutkittu testi, joka sisältää asteikot seuraaville persoonallisuuden ulottuvuuksille: ekstraversio - introversio (ulospäin suuntautuneisuus - sisäänpäin kääntyneisyys), neuroottisuus ja psykoottisuus. Tutkimuksissa, joissa on tarkasteltu grafologisten ekstraversion merkkien yhteyksiä Eysenckin testillä mitattuun ekstraversioon, ei ole havaittu tilastollisesti merkitseviä korrelaatioita (Rosenthal & Lines 1978; Lester, McLaughlin & Nosal 1977). Furnham ja Gunter (1987) arvioivat 13 käsialapiirteen yhteyttä Eysenckin persoonallisuusinventaarin asteikkoihin (ekstraversio-introversio, neuroottisuus, psykoottisuus sekä testin ns. valheellisuusasteikko). Alle 6% korrelaatioista oli merkitseviä. Kun merkitsevyystason rajana on 5%:n todennäköisyys, ei tulos olennaisesti poikkea sattuman pohjalta odotettavasta.

Holistiseen arviointiin perustuvat tutkimukset

Joissakin tutkimuksissa on analyyttisten korrelaatioiden sijasta tutkittu grafologian pätevyyttä kokonaisvaltaisemmalla tavalla. Grafologeja on esim. pyydetty käsialan perusteella muodostamaan kuva henkilön persoonallisuudesta. Tämä kuvaus voidaan sitten antaa koehenkilöille yhdessä valekuvauksen (esim. toisen henkilön kuvauksen) kanssa. Koehenkilön tulisi sitten arvioida näiden kuvausten paikkaansapitävyyttä. Jos grafologien arviot olisivat päteviä, voitaisiin ennustaa, että ihmiset tuntisivat oman persoonallisuutensa kuvauksen, ja näin ollen ne arvioitaisiin keskimäärin osuvammiksi. (Tässä oletetaan, että ihmisillä

on itsellään jokseenkin tarkka ja virheetön käsitys persoonallisuudestaan.)

Vestevig, Santee ja Moss (1976) käyttivät edellä kuvattua tutkimusasetelmaa ja pyysivät grafologeja arvioimaan ihmisiä käyttäen erääseen persoonallisuustestiin (Edward's Personality Inventory) sisältyviä piirteitä. Tutkimuksessa tarkasteltiin sitten, erosivatko tutkittavien arviot kuvausten osuvuudesta yksittäisten piirteiden osalta tai koko kuvausten osalta, kun verrattiin oikeita ja valekuvauksia keskenään. Yksittäisistä piirteistä koehenkilöt pystyivät erottamaan oikeat kuvaukset tilastollisesti merkitsevällä tasolla vain kahden piirteen kohdalla. Kun tilastollinen merkitsevyystaso oli 5% ja piirteitä oli kaiken kaikkiaan 15, ei tulosta voi tältä osin pitää grafologiaa tukevana. Kokonaiskuvauslen kohdalla eivät arviot osuvuudesta eronneet merkitsevästi todellisten ja valekuvausten välillä. Grafologin arvioiden ja Edwardsin persoonallisuusinventaarin välillä ei myöskään havaittu tilastollisesti merkitseviä korrelaatioita.

Tutkimuksissa, joissa on pyritty tarkastelemaan grafologien kykyä ennustaa menestymistä jossakin ammatissa, tulokset ovat toisinaan olleet jonkin verran rohkaisevampia. Katsaus tällaisiin tutkimuksiin löytyy Rafaelin ja Droryn (1988) grafologiaa ja henkilöstövalintoja käsittelevästä artikkelista. Yksittäisissä tutkimuksissa on joskus havaittu yhteyksiä ennusteiden ja ennustettavien seikkojen välillä, jotka viittaisivat siihen, että grafologiassa ehkä sittenkin on jotakin perää, vaikkakin kokonaisuudessaan tulokset eivät ole vakuuttavia ja johdonmukaisia. Joissakin yksittäisissä tutkimuksissa on saatu niin hyviä tuloksia, että grafologian käyttöä työhönotossa voisi perustella. Nämä tutkimukset ovat kuitenkin yleensä sisältäneet menetelmällisiä puutteita, jotka tekevät johtopäätösten tekemisen vaikeaksi.

Baruch Nevo (1988) totesi analysoidessaan uudestaan Ben-Shakharin ym. (1986) aineistoa, että aineistossa oli tekijöiden grafologialle kielteisistä johtopäätöksistä huolimatta havaittavissa marginaalisia viitteitä grafologian pätevyydestä: tutkimuksessa käytettyjen viiden grafologin arviot osuivat kaikki systemaattisesti hieman sattumaa paremmin kohdalleen, kun heitä

pyydettiin arvioimaan henkilöiden ammattia kahdeksasta vaihtoehdosta, (Jos käsiala-arvioiden ja kriteerien välillä ei olisi minkäänlaista yhteyttä, saatujen arvioiden erot sattuman perusteella odotetusta vaihtelisivat nollan molemmin puolin). Kyseisen jakauman todennäköisyys on pelkän sattuman perusteella alle 5%, eli kyseessä on juuri ja juuri tilastollisesti merkitsevä vaikutus. Näin ollen kyseessä on heikko yhteys, joka saatiin esiin vasta yhdistämällä viiden eri grafologin arvioista saatu tieto. Yhdistämällä päästiin näin saaduissa arvioissa tilastollisesti merkitsevälle ($p<0,05$) tasolle: 26 arviota oikein ja 14 väärin. Tutkimuksen tekijät toteavat, että käytännössä näin heikko arviointimenetelmä ei ole käyttökelpoinen, koska parempia vaihtoehtoja on olemassa ja viiden grafologin käyttö rutiinisti jokaisen näytteen arviointiin ei ole kannattavaa. *Jotain* totuutta grafologiassa kuitenkin näyttäisi olevan, johon psykologien kannattaisi kiinnittää huomiota, totevat tekijät lopuksi.

Kun on tarkasteltu grafologien arvioita ja verrattu niitä suoriutumiseen ammatissa esim. esimiehen arvioiden perusteella mitattuna, ovat tulokset vaihdelleet tutkimuksesta toiseen (kts. Rafaeli & Drory 1988). Esim. Rafaelin ja Klimoskin (1983) tutkimuksessa ei havaittu tilastollisesti merkitseviä korrelaatioita grafologien arvioiden ja kriteerien välillä. Zdepin ja Weaverin (1967) tutkimuksessa grafologit eivät pystyneet ennustamaan myyntimiesten työssä menestymistä, joskin grafologien todettiin jossakin määrin pystyvän tunnistamaan työssä epäonnistuvat. Sonneman ja Kernan (1962) saivat tutkimuksessaan esiin joitakin positiivisia ja voimakkaita korrelaatioita. Drory (1986) on saanut hyvinkin lupaavia tuloksia, joiden on katsottu tukevan grafologien väitteitä siitä, että käsiala-analyysilla voidaan ennustaa työssä suoriutumista. Droryn tutkimuksessa kuitenkin on yksi tekijänkin toteama ratkaiseva puute: käsialanäytteet muodostuivat, lyhyistä, puolen sivun pituisista elämänkerrallisista luonnoksista, joiden välittämä informaatio saattaa selittää ainakin osan havaituista korrelaatioista. Myös Sonnemanin ja Kernanin (1962) tutkimukseen liittyy samankaltainen ongelma: käytettyjen näytteiden tarkempaa sisältöä ei raportissa eritellä. Klimoskin ja Rafaelin (1983) herättämä epäilys, että ne ovat saattaneet sisältää jotakin olennaista informaatioita, on oikeutettu.

Siitä, onko analysoitavan tekstinäytteen sisällöllä vaikutusta grafologien arvioihin tai niiden osuvuuteen, on ristiriitaisia tietoja. Rafaelin ja Klimoskin (1983) tutkimuksessa ei havaittu systemaattisia eroja, kun verrattiin elämänkerrallisiin tai neutraaleihin teksteihin perustuvia grafologin arvioita. Tämä tutkimus ei siis tue väitettä, että grafologinen analyysi perustuisi muihin kuin käsialan piirteisiin. Toisaalta Ben-Shakharin ym. (1986) tutkimus viittaisi päinvastaiseen tulokseen. Tässä tutkimuksessa pyrittiin erityisesti arvioimaan tekstinäytteiden sisällön vaikutusta grafologien arvioihin. Tutkimuksen ensimmäisessä osassa, jossa käytettiin elämänkerrallisia tekstejä, grafologit saavuttivat positiivisia, joskin matalia korrelaatioita kriteereihin. Saavutetut korrelaatiot voitaisiin kuitenkin selittää tekstin sisältämän informaation avulla. Käyttämällä pelkästään tekstin sisältämää informaatiota päästiin nimittäin samaan tulokseen ilman grafologiaa. Samaan suuntaan viittaisi Neterin ja Ben-Shakharin (1986) 17 tutkimuksesta suorittama ns. meta-analyysi (tutkimus, jossa pyritään yhdistämään useampien tutkimusten tulokset). Meta-analyysi osoitti, että käytettäessä tekstejä, jotka sisälsivät arvioitavia henkilöitä koskevaa tietoa, grafologit saavuttivat yleensä matalia korrelaatioita kriteereihin (samoin kuin tutkimuksissa vertailukohteina käytetyt maallikkoarvioijat tai psykologit, jotka arvioivat samoja käsialanäytteitä). Kun käytettiin neutraaleja tekstinäytteitä, grafologien arvioiden korrelaatiot lähestyivät nollaa. Nämä tulokset siis viittaisivat siihen, että se vähäinen osuvuus, joka grafologien arvioihin sisältyy, voitaisiin sekin selittää tekstin sisällön avulla. On kuitenkin toisaalta syytä huomauttaa, että Droryn (1986) tutkimuksessa havaitut korrelaatiot olivat selvästi korkeampia kuin Ben-Shakharin ym. (1986) tutkimuksessa tai Neterin ja Ben-Shakharin (1986) meta-analyysissa havaitut korrelaatiot.

Teoriapitoisempaa tutkimusta

Harvoissa käsialan ja persoonallisuuden välisiä yhteyksiä käsittelevissä tutkimuksissa on pyritty testaamaan jotakin selkeästi muotoiltua teoriaa, joka selittäisi käsialapiirteiden ja persoonallisuuden yhteyksiä psykologisesti uskottavalla tavalla. Yhtä harvoin on tarkasteltu käsialan piirteitä huomioiden kansalliset erot kouluissa opetettavissa kirjoitusmalleissa. Askel tähän suuntaan ovat Lintonin, Epsteinin ja Hartfordin tutkimukset (1961 ja 1962), joissa tutkittiin primaarien alukkeiden ja sekundaarien alukkeiden käytön yhteyttä persoonallisuuteen. Primaarit alukkeet ovat kirjainten alukkeita, joita ei koulussa opeteta (esim. Yhdysvalloissa kirjaimissa a, c, d, o, p ja q). Sekundaariset alukkeet ovat alukkeita, jotka opetaan koulussa (Yhdysvalloissa kirjaimissa u, v, w ja y). Primaarit alukkeet ovat siis lisäyksiä opittuun kirjoitusmalliin. Sekundaareille alukkeille taas on ominaista, että niillä on taipumusta kadota iän ja kirjoituskokemuksen myötä. Linton kumppaneineen teki hypoteeseja siitä, minkälaiset persoonallisuudet todennäköisesti ovat taipuvaisia pitäytymään kerran opituissa kirjainmalleissa (säilyttämään sekundaarit alukkeet) ja minkälaiset olisivat taipuvaisia lisäämään primaarit alukkeet. Heidän ennusteensa eivät aivan kaikilta osin toteutuneet, mutta kyseiset käsialan piirteet näyttivät todella olevan teoreettisesti mielekkäällä ja tulkittavalla tavalla yhteydessä persoonallisuuteen. Heidän löydöksensä odottavat kuitenkin vielä vahvistavia lisätutkimuksia.

Taitoa, tiedettä vai huuhaata?

Yhteenvetona voi siis todeta, että grafologian toimivuudesta ei ole vakuuttavaa tieteellistä näyttöä. Grafologian käytöstä työhönotossa on toisinaan saatu joitakin positiivisia tuloksia, mutta tutkimuksissa on menetelmällisesti ollut toivomisen varaa. Jotkut tutkimukset kuitenkin viittaisivat siihen, että käsiala saattaisi sisältää jotakin persoonallisuuteen liittyvää informaatiota.

Joillakin ihmisillä voisi näin ollen olla *taito* tehdä persoonallisuutta koskevia päätelmiä käsialan perusteella. Vaikka tästä ei ole vakuuttavaa näyttöä, on tämä teoriassa mahdollista. Toisaalta se, että tästä olisi näyttöä, ei vielä tekisi grafologiaa *tieteeksi:* tähän tarvitaan systemaattista teoriaa siitä, miten käsiala on yhteydessä persoonallisuuteen, sekä näiden teorioiden paikkaansapitävyyttä tukevia empiirisiä tutkimuksia. Tällaista systemaattista, teoreettisesti perusteltua ja empiiriseen aineistoon pohjautuvaa tutkimuksellista todistusaineistoa, jonka perusteella grafologiaa voisi kutsua tieteeksi, saa toistaiseksi tieteellisistä julkaisuista etsiä turhaan. Tätä odotellessa ovat puheet grafologian tieteellisyydestä ennenaikaisia.

Onko grafologia sitten silkkaa valetiedettä vai ns. esitiedettä, josta joskus kehittyy tiede ? Jotkut grafologisiin teorioihin sisältyvät perusteettomat oletukset ovat ehkä selvää valetiedettä. Toisaalta periaatteessa on mahdollista, että käsialan ja persoonallisuuden yhteyksistä saadaan joskus aikaiseksi tieteeksi kelpaavia teorioita. Tieteiden taustalla on toisinaan löydettävissä valetieteiksi luokiteltavia alkumuotoja (esim. frenologia —» neuropsykologia tai alkemia —» kemia). Tieteeksi kehittyminen on kuitenkin vaatinut hintanaan luopumista perusteettomista oletuksista ja alistumista tosiasioiden edessä.

Grafologian perusoletus persoonallisuuden ja käsialan yhteydestä on ajatuksena sinänsä uskottava. Sen sijaan oletus, että pelkästään käsialan perusteella voidaan tehdä persoonallisuutta koskevia pitkälle meneviä johtopäätöksiä, on arveluttava, koska systemaattinen ja tutkimuksin vahvistettu tietopohja tällaisten päätelmien luotettavaan tekemiseen puuttuu. On yleisemminkin kyseenalaista, voidaanko pelkästään yhden menetelmän avulla - oli kyseessä sitten yksittäinen psykologinen testi tai käsialatutkimus - tehdä kattava ja luotettava kuvaus persoonallisuudesta. Tämän vuoksi kliinisen psykologin persoonallisuutta koskevassa kartoituksessa käytetään useita menetelmiä enkä usko, että ammattitaidostaan kiinni pitävä kliininen psykologi suostuisi tekemään laajaa kuvausta persoonallisuudesta pelkästään yksittäisen testin tuloksen perusteella, haastattelematta tai tapaamatta tutkittavaa henkilöä. Tämä siitä huolimatta, että hänellä on käytössään menetelmiä, joiden toimivuudesta on parempaa näyttöä kuin grafologiasta.

Lähteet

Ben-Shakhar, G., Bar-Hillel, M., Bilu, Y. & Flug, A. (1986) Can graphology predict occupational success: two empirical studies and some methodological ruminations. *Journal of Applied Psychology,* **71**, 645 653.

Drory, A. (1986) Graphology and job performance: a validation study. Teoksessa: Baruch Nevo (toim.) *Scientific Aspects of Graphology.* Charles C. Thomas, Springfield, Illinois 1986.

Fluckiger, F. A., Tripp, C. A. & Weinberg, G. H. (1961) A review of experimental research on graphology. *Perceptual and Motor Skills,* **12**, 67-90.

Furnham, A. & Gunter, B. (1987) Graphology and personality: another failure to validate graphological analysis. *Personality and Individual Differences,* **8**, 433-435.

Furnham, A. (1988) Write and wrong: the validity of graphological analysis. How good is handwriting analysis in the prediction of specific personality traits ? *The Sceptical Inquirer,* **13**, 64-69.

Klimoski, R. J. & Rafaeli, A. (1983) Inferring personal qualities through handwriting analysis. *Journal of Occupational Psychology,* **56**, 191-202.

Lester, D., McLaughlin, S. & Nosal, G. (1977) Graphological signs for extraversion. *Perceptual and Motor Skills,* **44**, 137-138.

Linton, H. B., Epstein, L. & Hartford, H. (1961) Personality and perceptual correlates of secondary beginning strokes in handwriting. *Perceptual and Motor Skills,* **12**, 271-281.

Linton, H. B., Epstein, L. & Hartford, 11. (1962) Personality and perceptual correlates of primary beginning strokes in handwriting. *Perceptual and Motor Skills,* **15**, 159-170.

Neter, E. & Ben-Shakhar, G. (1986) The predictive validity of graphological inferences: a meta-analytic approach. *Personality and Individual Differences,* **10**, 737-745.

Nevo, B. (toim.) (1986) *Scientific Aspects of Graphology.* Charles C. Thomas, Springfield, Illinois.

Nevo, B. (1988) Yes, graphology can predict occupational success: rejoinder to Ben-Shakhar et al. *Perceptual and Motor Skills,* **66**, 92-94.

Rafaeli, A. & Drory, A. (1988) Graphological assessments for personnel selection: concerns and suggestions for research. *Perceptual and Motor Skills,* **66**, 743-759.

Rafaeli, A. & Klimoski, R. J. (1983) Predicting sales success through handwriting analysis: an evaluation of the effects of training and handwritten sample content. *Journal of Applied Psychology,* **68**, 212-217.

Rosenthal, D. A. & Lines, R. (1978) Handwriting as a correlate of extraversion. *Journal of Personality Assessment,* **42**, 45-48.

Sonnemann, U. & Kernan, J. P. (1962) Handwriting analysis - a valid selection tool? *Personnel,* **39**, 6, 8 -14.

Vestevig, R. E., Santee, A. H. & Moss, M. K. (1976) Validity and student acceptance of a graphoanalytic approach to personality, *Journal of Personality Assessment,* **40**, 592-598.

Zdep, S. M. & Weaver, H. B. (1967) The graphoanalytic approach to selecting life-insurance salesmen. *Journal of Applied Psychology,* **51**, 295-299.

Luonnonlääkkeet ja homeopatia

Veijo Saano

Termi *luonnonlääke* (jatkossa LN-lääke) tuo mieleen myönteisiä asioita. Luonnon aineksien käyttö lääkkeiksi pohjautuu pyyteettömän epäkaupalliseen kansanomaiseen lääkintään. Luonto on nykyihmiselle turvallisuuden ja pysyvyyden symboli. Toisin kuin arkiset lääkkeet tunnettuine sivuvaikutuksineen, LN-lääke tuntuu sisältävän salaperäistä voimaa ja lupauksen eheytymisestä.

Teollistuneissa maissa LN-lääkintä on kuitenkin jo pääosin kaupallista. LN-lääkkeiden mainonta kylläkin tukeutuu kansanlääkinnästä tuttuihin uskomuksiin sairauksien syistä ja lääkinnän mahdollisuuksista. Mainonnalla myös luodaan uusia uskomuksia; perinteinen kansanlääkintä häviää.

LN-lääke ei ole virallisesti määritelty käsite. LN-lääke on valmistajan antamien tietojen mukaan tehty yksinkertaisin menetelmin luonnosta saaduista raaka-aineista, yleensä kasvien osista, joskus eläinkunnan (esim. kalanmaksaöljyt) tai elottoman luonnon (hivenainevalmisteet) aineista. Rekisteröityjä lääkkeitä ei yleensä nimitetä LN-lääkkeiksi, vaikka ne olisivat luonnon raaka-aineista tehtyjä, kuten morfiini tai penisilliini.

LN-lääkkeitä voi ostaa tuotteen sisällöstä riippuen joko vain apteekeista tai myös luontaistuote- tai elintarvikekaupoista tai joskus kansanparantajilta. LN-lääkkeitä tulee sekä koti- että ulkomaisilta valmistajilta, jotka tuottavat joko vain LN-lääkkeitä tai myös rekisteröityjä, "oikeita" lääkkeitä.

LN-lääkkeet ovat tuottoisaa myytävää. Ne tehdään yleensä halvoista raaka-aineista, vaikuttavia aineita tarvitaan vähän ja valmistustapa on yksinkertainen. Uusia tuotteita saadaan myyntiin nopeasti - aikaa ei kulu tutkimuksiin eikä perusteelliseen myyntilupakäsittelyyn, jotka lääkkeiltä vaaditaan. Toisin

kuin lääkkeet, LN-lääkkeet voidaan hinnoitella vapaasti kysynnän ja tarjonnan mukaan.

LN-lääkkeistä ei vaadita näyttöä lääkkeellisestä tehosta; tehotonkin valmiste on laillinen ja se voidaan tietyin edellytyksin jopa rekisteröidä lääkkeenomaiseksi tuotteeksi. Tämä on pääsyy siihen, että sairausvakuutus ei tue LN-lääkehoitoa, ja että virallinen terveydenhoito ei ko. tuotteita käytä. LN-lääkkeitä eivät koske kaikki varsinaisiin lääkkeisiin kohdistetut turvallisuuden, puhtauden ja tasalaatuisuuden vaatimukset, vaikka luonnonaineillakin on haittavaikutuksia.

LN-lääkintä on viime aikoina lisääntynyt; vähintään kolmannes naisista ja kuudennes miehistä ainakin kokeilee sitä vuosittain. Eniten LN-lääkkeitä käyttävät ne, jotka käyttävät paljon myös lääkkeitä. Suurin osa suomalaisista pitää LN-lääkkeiden parhaimpana käyttötarkoituksena sairauksien ehkäisyä. Sen, sekä rappeutumisen ja vanhenemisen ehkäisyn tarjoaminen käyttöaiheeksi vetoaa ostokykyisten keski- ja eläkeikäisten kasvavaan joukkoon.

Toinen käyttöalue on terveen ihmisen voinnin kohentaminen, yritys löytää lääkkeellistä apua arkiseen, epämääräiseen väsymykseen ja haluttomuuteen. LN-lääkkeiden tarjoaminen vireyden, suorituskyvyn ja hyvän olon lisääjiksi kohdistuu alueelle, jolla virallinen lääkintä ei kilpaile.

Ihmiselle on ominaista alttius "taudistaa" elämään kuuluvia pikkuvaivoja, antaa niille sairauden nimi ja koettaa löytää niille mieluiten aineellisista seikoista (jonkin aineen puutos, (jonkin haitallisen aineen vaikutus) johtuva syy. LN-lääkkeiden, ja nykyisin myös mm. vitamiini- ja hivenainelääkkeiden mainonnassa hyödynnetään tätä taipumusta. Toisaalta, niitä lievemmästä ja uhkaltaan vähäisemmästä oireesta tai sairaudesta on kyse, sitä yleisemmin kokeillaan haitattomiksi uskottuja LN-lääkkeitä. Lääkkeiden sivuvaikutuksia halutaan karttaa.

Sairauksien parantaminen on LN-lääkinnän käyttöaiheista julkisuudessa eniten esillä. Erityisesti ikääntymisen myötä yleistyviä sairauksia ei kyetä parantamaan, joten potilaat ovat valmiita kokeilemaan kalliitakin "vaihtoehtohoitoja". Ihmeparanemiskertomukset kiinnostavat, joten niillä tiedotetaan aikakaus-

ja ilmaisjakelulehdessä uusista LN-lääkkeistä ja niiden käyttöaiheista, myös niistä, joiden mainonta on kiellettyä (esim. syövän hoito).

LN-lääkkeistä eniten Suomessa käytetään fytoterapiatuotteita eli yrtti- ja rohdosvalmisteita. Niiden käyttö on pääosin itselääkintää. Homeopaattisia ja antroposofisia valmisteita on Suomessa myyty vähän, mutta 1980-luvun lopulla niiden ja niillä annetun hoidon mainostusta on voimakkaasti lisätty. Koska antroposofiset käsitykset (mm. tähtien asennon merkitys lääkkeen teholle) ovat suomalaisille vieraita, myydään antroposofisia valmisteita (mm. misteliuutteet) muiden luonnonlääkkeiden tapaan, ilman erityisiä ideologisia korostuksia.

Homeopatian periaate on *similia similibus curantur:* sairaalle annetaan lääkettä, joka terveelle aiheuttaa ko. sairauden oireita. Toinen piirre on lääkkeen pitkälle viety, rytmisesti ravistellen tehty laimentaminen. Sitä kutsutaan potensoinniksi, koska vaikutuksen väitetään lisääntyvän vaikuttavan aineen vähentyessä. Kolmas homeopaattisen lääkinnän piirre on yksilöllisyys: hoidoksi yhdistellään monia valmisteita ottaen huomioon kunkin potilaan mielihalut, reaktiot arkielämän asioille, jne.

Lääketieteellisiä tutkimuksia ei aina tehdä taudin diagnosoimiseksi. Omalaatuisilla testeillä (mm. syöpäitiöiden toteaminen mikroskoopilla verestä, veren kiteytymistesti) väitetään voitavan todeta taudin esiasteita. Esimerkki tällaisesta on "prekanseröösi tila", jota hoidetaan homeopaattisilla syöpälääkkeillä.

Homeopaattisella hoidolla pyritään aktivoimaan luontainen paraneminen. Mikään tauti ei ole homeopatian näkemyksen mukaan mahdoton parantaa; paranematta jääminen johtuu enemmänkin potilaasta. Homeopatian sanotaan tehoavan hitaasti. Esim. bakteeritulehdusten paranemiseen voi homeopaattisessa hoidossa kulua 4-6 viikkoa. Se on sama aika, jonka kuluessa tauti paranee hoidottakin. Ongelma on pitkän sairastainisajan lisäksi se, että osa potilaista saa tehottoman hoidon vuoksi komplikaatioita (esim. sydän- tai munuaistulehdus, reumaattinen niveltulehdus). Enemmistö potilaista kuitenkin luonnostaan paranee, ja kuvitelma homeopaattisen hoidon tehosta säilyy, mikäli potilas ja lääkäri tyytyvät hitaaseen paranemisvauhtiin. Komplikaatioita saaneen potilaan kannalta harvinainenkin jälkitauti on liikaa.

Uskottavat näytöt homeopatian tehosta puuttuvat yhä huolimatta ideologian 180-vuotisesta iästä. Lukuisia tieteellisiksi väitettyjä tutkimuksia esitetään homeopatian tueksi, mutta kriittistä tarkastelua ne eivät kestä - potilaan ja hoitavan lääkärin toiveille on jätetty liian suuri vaikutusmahdollisuus tulosten tulkintaan, ja tutkitut potilasmäärät ovat olleet pieniä. Monissa tutkimuksissa tulos on ollut homeopatialle kielteinen, mutta julkista huomiota tällaiset työt saavat harvoin.

Lukijoilta

Skeptikot ja uskonto

Matti Virtanen toivoi keskustelua siitä miten skeptikkojen pitäisi suhtautua uskontoihin (Skeptikko 9/1990). Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että Skepsis-yhdistyksellä riittää töitä valetieteiden keskuudessa. Monet opit ja uskomusjärjestelmät väittävät olevansa tiedettä tai pyrkivät etsimään tieteestä tukea omille olettamuksilleen. Näin menetellään usein myös uskontojen piirissä. K.V. Laurikaisen lisäksi monet muutkin uskovaiset, ovat etsineet uskomuksilleen tukea tieteen teorioista. Kvanttifysiikan lisäksi erityistä suosiota näyttää saaneen kaaosteoria. Mielestäni silloin kun uskonto tai uskonjärjestelmä tai valetiede tukeutuu tieteellisiin havaintoihin (yleensä yksittäisiin tutkimuksiin) tai teorioihin niin silloin Skepsis-yhdistyksen on oltava valmis arvostelemaan näitä väitteitä samoin perustein kuin se nyt arvioi paranormaaleja ilmiöitä koskevia väitteitä.

Miten sitten yksittäisen skeptikon tulisi suhtautua uskontoihin? Mikäli hän ajattelee ja toimii loogisesti niin silloin suhtautumistapa on sama kuin paranormaaleja ilmiöitä koskeviin väitteisiin. S. Albert Kivinen esitti teoksessa *Paholaisen asianajaja* mielenkiintoisen kannanottotavan paranormaaleihin ilmiöihin: todistamistaakan periaatteesta kiinnipitävän P-kieltäjän. Itse olen rinnastanut tämän katsontatavan kriittiseen ateismiin (*Vapaa Ajattelija* 4/89). Olen esitellyt kriittistä ateismia *Vapaa Ajattelija* -lehdessä mm. 8/87, ja väitellyt asiasta Ilkka Niiniluodon kanssa samassa lehdessä 4/90 ja 6/90 ET-oppikirja-arvostelun yhteydessä. Uskonnon ilmenemisperusteiset määritelmät lähtevät siitä, että keskeisintä uskonnoissa on usko yliluonnolliseen/yliempiiriseen. Kriittinen ateismi lähtee siitä, että usko yliluonnollisiin olentoihin ja/tai voimiin on perusteetonta ja virheellistä niin kauan kun minkäänlaista näyttöä tästä olemassaolosta ei ole kyetty esittämään. Todistamistaakka on

tietysti aina olemassaoloväitteen esittäjällä. Edellä mainituissa lähteissä olen perustellut kantani perusteellisesti. Mielestäni skeptikon ei ole syytä hyväksyä teologien suorittamaa "uskon asioiden" ja "tiedon asioiden" erottelua. Kyseessä on huonosti perusteltu ja ad hoc tehty oletus. Yhtä huono lähtökohta on Herbert Spencerin esittämä agnostisismi (= "ihmisten on mahdotonta saada tuonpuoleisista asioista mitään varmaa ja lopullista tietoa" / "on olemassa valkoinen alue, joukko maailmaa koskevia kysymyksiä, jotka jäävät tieteen ja ihmisymmärryksen ulkopuolelle"). Agnostikot väittävät tietävänsä ettei voida tietää, että on olemassa "tuonpuoleisia asioita". Kyse ei tietystikään ole tiedosta. T.H. Huxleyn agnostisismi on lähempänä kriittistä ateismia. Mielestäni tosi skeptikko suhtautuu uskonnollisiin olemassaoloväitteisiin samoin kuin Bertrand Russell, joka kirjoitti: "Käsitykseni on, ettei ole oikein kieltäytyä soveltamasta tähän uskoon samanlaista koetta kuin mitä meidän on sovellettava muuhun, mikä koskettaa tunteitamme vähemmän syvästi..." Tieteellisen näytön testi on se portti, joka ontologisesti merkityksellisten uskonnollisten väitteiden on läpäistävä samoin kuin esim. paranormaaleja ilmiöitä koskevien väitteiden. Ontologisesti merkityksettömät uskonnolliset väitteet ovat harmittomia.

Lähtökohtani on siis seuraava: Skepsis-yhdistys puuttukoon uskonnollisiin väitteisiin vain silloin kun ne etsivät tieteestä tukea, yhdistyksen perinteisessä toimialassa on riittävästi työtä. Yksityinen skeptikko, jos hän ajattelee loogisesti, on kriittinen ateisti tai korkeintaan huxleyläinen agnostikko. Näin on, jos hän suhtautuu uskonnollisiin väitteisiin yhtä vaativasti kuin paranormaaleja ilmiöitä koskeviin väitteisiin.

Kari Saari
Ateisti, vapaa-ajattelija, skeptikko
Äänekoski

Seuraava kirje ei ollut varsinaisesti tarkoitettu lehdessä julkaistavaksi, mutta koska se sisältää mielenkiintoista asiaa, julkaisemme sen kirjoittajan luvalla hieman lyhenneltynä. Kirjeen lopussa toivotaan muualla tehtyjen tutkimusten julkaisemisia. Pienenä alkuna tällaisen toimintaan on tässä numerossa oleva Timo Kaitaron yhteenveto grafologiaa käsittelevistä artikkeleista.

Grafologia Suomessa

- - Olen itse harrastanut grafologiaa enemmän tai vähemmän innokkaasti kymmenisen vuotta, ja koska tämän lisäksi tunnen henkilökohtaisesti koko joukon muita "grafologeja", niin luulen tietäväni jotakin kyseisestä aiheesta. Olen itsekin toivonut, että Skepsiksen väki käsittelisi myös tätä aluetta, vaikka en olekaan kyennyt suoranaista aloitetta tekemään. Ilokseni tämäkin aihe on nyt sitten huomioitu.

Grafologian harrastajia on Suomessa (ainakin toistaiseksi) vielä melko vähän. Kokopäiväisiä ammattigrafologeja ei liene kuin muutama ja osa-aikaisiakin, oman toimensa ohella rahaa vastaan käsiala-analyyseja tekeviä, korkeintaan joku kymmenen. Pitemmälle ehtineitä harrastajiakaan, jos kriteerinä pidetään kuulumista Suomen Grafologiseen Yhdistykseen, ei ole kuin noin 250. Mutta jos nykyisin järjestettävien kurssien lukumäärästä ja ennen kaikkea niihin osallistuvista innokkaista opiskelijoista voi jotakin päätellä, niin tilanne on huimasti muuttumassa. Grafologia tuntuu olevan kovasti "nousussa", ja siitä tuntuvat alan harrastajien lisäksi olevan kiinnostuneita myös erilaiset rekrytointi yms. firmat ja työhönottajat yleensä. "Oikeiden" ihmisten löytäminen "oikealle" paikalle, varsinkin kun kyseessä ovat ns. johtotehtävät, tuntuu olevan vaikeaa puuhaa, jossa grafologiakin on kova sana.

Grafologeja "koulutetaan" pääasiassa eri työväen- ja kansalais- yms. opistojen järjestämillä alkeis- ja jatkokursseilla, jotka ovat pituudeltaan yleensä noin 30 tuntia. Tämän lisäksi eri järjestöt ja yhdistykset järjestävät jäsenilleen käsialatutkirnuksen

viikonloppukursseja. Yksi tällainen kurssien järjestäjä on Suomen Parapsykologinen Seura! Opetuksen taso näillä kursseilla vaihtelee suuresti riippuen pääasiassa opettajasta. Koska grafologialla ei ole Suomessa mitään "virallista" asemaa, niin myöskään opetuksen tasoa tai opettajia itseään ei valvota millään tavalla. Käsitykseni mukaan useammankin opettajan antama opetus (harrastusmielessä arvioitaessa) on jo sinänsä niin ala-arvoista, että "humpuukista" voidaan hyvällä syyllä puhua. Viime aikoina on opetuksen tasoa yritetty nostaa ja "virallistaa" ottamalla grafologia mukaan kesäyliopistojen opetusohjelmaan. Tänä kesänä (1990) grafologiaa opetettiin sekä Oulun että Päijät-Hämeen (Lahdessa) kesäyliopistoissa, joissa kummassakin opettajana toimi akateemisen koulutuksen (psykologi) saanut henkilö. Kohderyhmäksi oli suoraan määritelty psykologit, lääkärit, työhönottajat jne., ja kurssi kulkikin ammatillisen jatkokoulutuksen nimikkeen alla. Tämän lisäksi ovat psykologit omana ryhmänään alkaneet kiinnostua grafologiasta, ainakin siitä päätellen, että he ovat pyytäneet jäsenkuntaansa kuuluvia harrastajia (psykologi-grafologeja) luennoimaan aiheesta erilaisissa, psykologeille tarkoitetuissa tilaisuuksissa. Ja saamieni tietojen mukaan vastaanotto on yleensä ollut yllättävänkin suopeaa.

Harrastuksena grafologia on kyllä täysin vaaratonta. Kiinnostus siihen alkaa yleensä haluna tutustua itseensä ja/tai johonkin läheiseen paremmin, ja yhtenä keinona tähän koetaan juuri käsialan tutkiminen. Toinen sysäys harrastukseen tulee yleensä siitä, että joutuu tekemisiin paljon erilaisten käsialojen kanssa. Tällaisia henkilöitä ovat yleensä opettajat, erilaisia hakemuksia yms. työssään käsittelemään joutuvat jne. Mutta kun käsialoja aletaan tulkita työhönottomielessä yms. tarkoituksessa, niin tilanne muuttuu kokonaan toiseksi, ja silloin grafologian harrastukseen tulee suhtautua hyvin, hyvin kriittisesti sanoisinko suorastaan skeptisesti. Toimiiko grafologia vai ei, on asia erikseen, mutta hyvin paljastavaa ja runsaasti väärinkäytön mahdollisuuksia sisältävää se on. Grafologisten oppien mukaan on täysin mahdollista saada selville kirjoittajasta esimerkiksi hänen seksuaalinen ominaislaatunsa poikkeamilleen, psyykkiset häiriöt, rikolliset taipumukset, alkoholismi jne! Ja tämän kaiken saa tietoonsa tuleva työnantajasi!! Pelottava ajatus, vaikka

kuinka uskoisi, ettei grafologia toimi. Työnantajasi kuitenkin uskoo!

Edellä olevasta huolimatta väittäisin, että grafologian harrastajat ovat, ainakin minun havaintojeni mukaan, kuitenkin melko "vaaratonta" porukkaa, vaikka kyllä kai meidän joukkoommekin moneen junaan menijää mahtuu. Vaikka em. kursseille voi osallistua kuka tahansa koulutus- yms. taustasta riippumatta, niin siihen harrastus yleensä sitten jääkin, sillä grafologia ei ole mitään helppoa puuhaa. Kursseilla ei opita kuin alkeet ja jokin tulkintatekniikka, joita niitäkin on useammanlasia. Varsinainen oppiminen ja harjaannus analyysien tekemiseen jää oppilaalle itselleen, ja vaatii todellakin kiinnostusta ja asiaan paneutumista, jotta homman saisi toimimaan. Itse grafologian lisäksi on omattava (tai hankittava) melkoiset tiedot psykologiasta, sosiologiasta yms. jotta minkäänlainen "oikeaoppinen" luonnekuvaus olisi edes mahdollista. Lopuksi vielä tuon luonnekuvauksen, joka väkisinkin on useamman A4-arkin verran tekstiä, tekeminen vaatii sen verran hyvää kirjallista ilmaisukykyä, ettei siihen sitten monikaan harrastaja kuitenkaan pysty. - -

Edellisestä seuraa, että ne, jotka grafologiaa "vakavissaan" harrastavat, ovat varsin valikoitunutta joukkoa. Harrastajista suurin osa onkin psykologeja, sosiologeja, kasvatustieteilijöitä, opettajia, sairaanhoitajia, sosiaalityöntekijöitä jne. Siis henkilöitä, jotka jo varsinaisessa leipätyössään joutuvat paljon tekemisiin erilaisten ihmisten ja ihmiskohtaloiden kanssa. Monella onkin harrastuksen taka-ajatuksena ihmisten auttaminen. Toinen suuri ryhmä on sitten ns. kaupallisen koulutuksen saaneet tai henkilöstöhallinnossa työskentelevät henkilöt, joiden harrastamisen motiivina lienee edellistä ryhmää suoraviivaisemmin grafologian hyödyntäminen omassa työssään tai suorastaan tehdä sillä rahaa. Toki joukossa on paljon ns. tavallisiakin ihmisiä, joille harrastus merkitsee lähinnä mukavaa ajankulua.

Suomessakin on monia suuria yrityksiä, jotka käyttävät työhönotossaan grafologiaa. Joko niin, että tilaavat analyysin joltakin ammattigrafologilta (Espoossa toimii muuten Suomen Grafologit Oy, joka on pääkaupunkiseudun ammattigrafologien perustama yritys) tai kannustavat omia työhönottajiaan opiskelemaan grafologiaa! Tiedän itse ainakin yhden hyvin suuren suomalaisyrityksen, joka myöntää työhönottajilleen palkallista

opintovapaata ja maksaa vielä kurssimaksunkin, kun he osallistuvat grafologian kursseille! Taitaa olla Skepsiksellä työtä!!! - -

Miksi grafologit sitten käsialoja tutkivat, jos se ei ole tiedettä eikä välttämättä suurten setelien hankkimiskeino? Kiehtovinta asiassa on se, että tuntuu siltä kuin grafologia todella toimisi! Mutta toimiiko todella ja mihin toiminta perustuu, ei sitten olekaan kenenkään tiedossa, mutta kiinnostaisi kyllä kaikkia alan harrastajia. Grafologit suorastaan toivovat tutkimuksia ja nimenomaan tieteelliset kriteerit täyttäviä tutkimuksia. Ei harrastajien keskuudessa "pelätä" kriittistäkään asian penkomista. Grafologia ei ole harrastajilleen mikään uskonto eikä sen todistaminen täysin "huuhaaksi" meitä korkealtakaan pudottaisi. Suurin vahinko siitä olisi ns. ammattilaisille, joilta kait silloin menisi ammatti, ja niille yrityksille, jotka heidän palvelujaan käyttävät. Huomaisivat silloin heittäneensä rahansa ns. Kankkulan kaivoon mutta niinhän moni yritys näyttää tekevän joka tapauksessa. Mutta jos grafologia voitaisiin todistaa täysin paikkansa pitämättömäksi, niin suuri palvelushan siinä lopuksi kaikille tehtäisiin! Harrastajat eivät käyttäisi aikaansa "tyhjän" kanssa puuhailuun ja työhönottajien olisi pakko etsiä pätevämpiä testejä. - -

Periaatteessa grafologian tutkimisen pitäisi olla helppoa. Tähänhän ei liity eikä väitetäkään liittyvän mitään yliluonnollista, joten tutkimus ei vaatisi mitään erityisolosuhteita tai henkien yms. läsnäoloa. Tutkimuskohteena on jotakin aivan konkreettista eli käsiala, josta sitten pitäisi löytää tiettyjä luonteenpiirteitä, ja vahvistaa niiden olemassaolo tutkittavassa henkilössä jollakin toisella psykologisella testillä tms. Mutta tähän kait tutkimuksen helppous loppuukin, sillä jos todella haluttaisiin todistaa grafologian toimivuus (varsinkin niin päin, että se toimii) pätevänä psykologisena testinä, niin eikö se vaatisi valtavan määrän aikaa ja kovaa työtä? - -

Itse olen yhteistyössä erään lahtelaisen rekrytointifirman kanssa osallistunut yksityiseen kokeiluun, jossa tekemiäni grafoanalyysejä verrattiin firman normaalisti käyttämän ns. oikean psykologin tekemiin luonnetesteihin. Tutkittavien suostumuksella tietysti. Kokeilussa on tähän asti ollut noin 20 henkilön

käsialat, ja tulosten on väitetty olevan minun kannaltani hyviä, eli olen sokkona tekemissäni analyyseissa päätynyt kussakin tapauksessa samaan tulokseen kuin tämä varsinainen psykologikin. Myös tutkittavat itse ovat "tunnistaneet" itsensä grafoanalyyseistani yhtä poikkeusta lukuunottamatta. Tästäkin henkilöstä sanottiin, että muiden mielestä tekemäni analyysi pitäisi paikkansa, mutta minulle kyllä skeptikkona tuli mieleen, että kenties hän on ainoa kyllin rohkea yksilö uskaltaaksen tuoda eriävän mielipiteensä esiin! Sillä kyllä kait se niin on, että työnhakija on melko turvattomassa asemassa näiden testien suhteen. Niihin on pakko alistua, jos yleensä paikkaa haluaa hakea, eikä valitusoikeutta juurikaan pieleen menneen testin suhteen ole. Minua kyseinen kokeilu ei ole mitenkään erityisesti vakuuttanut, vaan olen pikemminkin alkanut epäillä psykologisia luonnetestejä ja niiden luotettavuutta laajemminkin! Tässähän riittää Skepsikselle tutkimussarkaa loputtomiin!

Mutta onko teillä, hyvät oppineet, tieteelliseen tutkimustyöhön ja varsinkin "humpuukitutkimukseen" perehtyneet ystäväni hyviä vinkkejä annettavaksi? Miten grafologian harrastajat voisivat esimerkiksi omissa porukoissaan tutkia käsialaopin väitteiden paikkansapitävyyttä? Tutkittavan itsensä antama palaute ei ole riittävä vakuus. Sen kyllä tiedämme. - -

Jollei Skepsis pysty organisoimaan mitään tutkimusta asian tiimoilta, niin yhden asian se kyllä voisi tehdä. Nimittäin julkaista (ja kääntää) mahdollisesti muualla tehtäviä tutkimuksia, joihin H.K:kin viittasi artikkelissaan. - - Näitä suomennettuja tutkimustuloksia voitaisiin sitten ainakin tarjota lehdille vastineeksi, jos kirjoittelu grafologiasta lisääntyy ja saa asiattomia piirteitä. Muista mahdollisista tehdyistä tutkimuksista voisi varmasti tiedustella myös tämän Markku Javanaisen mainitsemasta tietoverkosta, vai kuinka?

Mirjami Määttänen
skeptinen "grafologi" Lahdesta

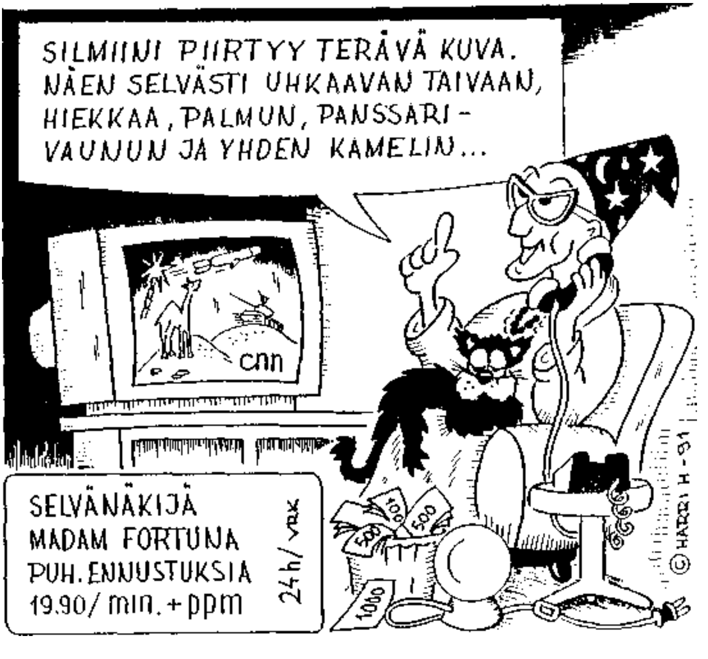
Kolmas maailmansota?

Suomen Kuvalehti kertoi 8. helmikuuta, että amerikkalainen tähtitoimittaja Webb Miller oli tammikuussa 1940 ennustanut kolmannen maailmansodan syttymisen SK:n toimittajalle.

Millerin mukaan "kolmannen maailmansodan aiheena on öljy", ja se tullaan käymään Keski-Idässä. "Tästä kolkasta muodostuu silloin horna, jossa säälimättömästi tuhotaan Keski-Idän kansat, mutta öljy jää voittajalle." Edelleen "suurin osa Eurooppaa joutuu tämän sodan kurimukseen." Suomi kuitenkin säästyy. Vaikuttavaa, eikö totta.

Toisella lukemisella Millerin profetia on kuitenkin siirrettävä epäonnistuneiden ennustusten paksuun mappiin - ainakin toistaiseksi. Persianlahden sota on tietysti säälimätön kuten kaikki sodat, mutta kysyä sopii, onko todella kysymyksessä maailmansota tai Keski-Idän kansojen tuhoaminen. Aiemmissa maailmansodissa on kuollut kymmeniä miljoonia ihmisiä.

Öljy jää tietysti voittajalle ja Suomi pysyy sodasta syrjässä. Tarvitaanko tällaisten asioiden oivaltamiseen todella ennustuksia?

Skepsiksen tiedotuksia

Kutsu Skepsiksen vuosikokoukseen

Aika: Torstaina 21. maaliskuuta 1991 kello 18.
Paikka: Helsingin yliopiston päärakennus, Fabianinkatu 33, luentosali 3a.
Asiat sääntöjen mukaan: Toimintakertomus ja suunnitelma, tilit ja talous, jäsenmaksun suuruus sekä sokerina pohjalla uuden hallituksen valinta.
Muuta: Kokouksen jälkeen mahdollisuus yhdessäoloon iltapalan äärellä paikassa, joka ilmoitetaan kokouksen osanottajille. Jos haluat varmistaa paikkasi iltatilaisuudessa, ilmoittaudu Matti Virtaselle viikolla 11 (11.-15.3), puh. iltaisin 90-356028.
Huomio: Ennakkoäänestystä ei ole, mutta hallituksen kokoonpanosta saa tehdä ehdotuksia jo ennen kokousta. Vaikuttaminen kannattaa.

Studia Skeptica -luentosarja

Skepsis ry. järjestää huhti-toukokuussa luentosarjan *Epäily, usko ja todellisuus.* Sarjan tavoitteena on avata näkymiä eri aikakausien ja kulttuurien piirissä syntyneisiin tapoihin, joilla ne ovat todellisuuttaan yrittäneet hahmottaa, ja antaa samalla lähtökohtia nykyajan ilmiöiden ymmärtämiseen.

Studia Skeptican esitelmät pidetään maanantaisin ja torstaisin Porthaniassa, Hallituskatu 11, luentosali P II, ja tilaisuudet alkavat kello 18:00.

Ohjelma

22.4. Ilkka Tuomi: *Kaaoksesta kvanttimystiikkaan*
25.4. Simo Knuuttila: *Antiikin skeptisismi*
29.4. Raimo Lehti: *Keskiajalta tieteen renessanssiin*
2.5. Anto Leikola: *Biologisen ihmiskäsityksen synty*
6.5. Tuomas Nevanlinna: *Modernin hengen epäily*
9.5. Harri Heino: *New Age*
13.5. Risto Vuorinen: *Inhimillinen irrationaalisuus*

Nykyajan länsimaisessa kulttuurissa kilpailevat kaikki historian tuottamat todellisuuskäsitykset ja todellisuuden löytämisen metodit. Erilaiset todellisuuden lähestymistavat eivät kuitenkaan ole yhteismitallisia. Ne ovat syntyneet erilaisissa kulttuuritilanteissa ja yrittävät vastata erilaisiin haasteisiin. Esitelmäsarjan tavoitteena on etsiä nykyajan kulttuuri-ilmiöiden lähtökohtia, jotta niiden ymmärtäminen ja arvioiminen tulisi mahdolliseksi.

Jos haluat lukea enemmän skeptikkojen toiminnasta, tilaa CSI-COP:n julkaisema The Skeptical Inquirer. Lehdestä ilmestyy vuosittain neljä yli satasivuista numeroa. Tilaus käy lähettämällä viereisellä sivulla oleva kuponki osoitteeseen:

Skeptical Inquirer
PO Box 229
Buffalo, NY 14215-9927
U.S.A.

Tämä tyhjä tila on omistettu **Erkki Kauhaselle**, joka on luvannut meille arvostelun kirjasta Taikaheiluri jopa useampaan lehden numeroon

ystäv. terv. kaukaisten metsien jänikset

Jos haluat liittyä Skepsiksen jäseneksi, lähetä allaoleva lomake täytettynä Skepsiksen sihteerille: Timo Kaitaro, Kontiontie 7 F 51, 02110 Espoo.

Jäsenanomus

Nimi

Ammatti ja oppiarvo

Lähiosoite

Postitoimipaikka

Puhelin

Työpaikka

Lähiosoite

Postitoimipaikka

Puhelin

Kokemus Skepsiksen toimialaan liittyvistä asioista, mahdolliset aihetta sivuavat julkaisut, jäsenyys muissa tieteellisissä yhdistyksissä, erityiset mielenkiinnon kohteet (käytä tarvittaessa erillistä paperia):

Hyväksyn Skepsis-yhdistyksen säännöissä määritellyt tarkoituksen ja toimintaperiaatteet (kts. lehden takakansi) ja haluan liittyä yhdistyksen jäseneksi.

Päiväys

Allekirjoitus

English summary

Disgusting, *Hannu Karttunen*
A government committee decided that by 2010 we should be the most educated people in Europe. However, our politicians are leading us in the opposite direction. As I'm now preparing to leave Finland for a while, I received a test for screening the candidates applying for my job. It turned out to be the standard scientological personality test, which some employers seem to consider a valid psychological test. The consulting company distributing the test wants about $700 per person for a few minutes' job.

Astrology, superstition, and morale, *Nils Mustelin*
The president of the Finnish Astrological Society has attacked Skepsis by sending long complaints to the publisher of Skepsis' first book and to the Board of Scientific Societies that gave the book a science book award. He accuses Skepsis for being a "thought police", but, at the same time, refuses to discuss the matter publicly.

Law for Steiner schools passed, *Matti Virtanen*
The parliament passed a law that makes Steiner schools legitimate candidates for public funding. The law has been opposed mainly by the Christian party, and their representative even read excerpts from the Skeptikko in a parliament session, but, unfortunately, without any results.

Review of graphological litterature, *Timo Kaitaro*
Most of the experiments don't seem to support graphologists' claims. In a few cases there is a very small correlation, but it cannot be deduced from the reports, whether appropriate conrols were applied. In some cases the contents of the text obviously helped the graphologist. But, even if there were some positive results, there is no scientifically sound theory for graphological analysis.

Skepsis on 1987 perustettu suomalaisten skeptikkojen yhdistys. Skepsiksen toimintaperiaatteet ovat samantapaiset kuin yhdysvaltalaisen CSICOPin (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal), mutta se toimii täysin itsenäisesti vaikkakin yhteistyössä CSICOPin ja muiden vastaavien järjestöjen kanssa.

Yhdistyksen säännöissä mainitaan Skepsiksen tarkoituksesta ja periaatteista seuraavaa:

Yhdistyksen tarkoitus on:

- Edistää paranormaaleja ilmiöitä koskevien väitteiden objektiivista ja puolueetonta tieteellistä tutkimusta, ottamatta näiden väitteiden paikkansapitävyyteen kantaa apriorisin, tutkimusta edeltävin perustein.
- Ylläpitää tällaisesta tutkimuksesta kiinnostuneiden ihmisten verkostoa sekä pitää yhteyttä vastaavanlaisiin yhteisöihin kotimaassa ja ulkomailla.
- Julkaista paranormaaleja ilmiöitä koskevia väitteitä tutkivia artikkeleja ja kirjoja sekä laatia tällaisia väitteitä sisältävien julkaisujen bibliografioita.
- Järjestää alaan liittyviä kokouksia ja konferensseja sekä harjoittaa valistus- ja tiedotustoimintaa

Yhdistys on poliittisesti, aatteellisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton.

Yhdistyksen hallitus voi hyväksyä anomuksesta yhdistyksen jäseneksi yksityishenkilöitä ja oikeuskelpoisia yhteisöjä, jotka hyväksyvät edellä mainitut yhdistyksen periaatteet.